

Učitelé by měli zkusit i jiné povolání, aby nezůstávali uzavřeni ve své bublině, říká Michal Orság

Čtyři roky působil jako učitel angličtiny, poté se rozhodl věnovat se školství z druhé strany pomyslné barikády. Jeho vzdělávací centrum EDUKační LABoratoř mimojiné učí učitele, jak pracovat s novými technologiemi, jak využívat inovativní metody ve výuce či ji zefektivnit. Jak vidí budoucnost učitelského povolání u nás? A proč by podle něj měli čeští učitelé měnit svou profesi, nebo si alespoň brát půlroční volno?

Markéta Popelářová 18.3.2019

Jako ředitel EDUKační LABoratoře se zabýváte inovacemi ve vzdělávání. Co ale zahrnuje pojem „inovace“ v našem školství?

Na to, co je pro školy inovativní, jsme vlastně přicházeli postupně během našich projektů. Když jsme do škol přinesli nové technologie v rámci projektu Škola dotykem, učitelé často nevěděli, jak s nimi pracovat. Pro ně tedy bylo inovativní už to, že jsme jim například ukázali nové aplikace nebo smysluplné praktické využití. Cokoliv, co není ve školství běžné, můžeme označit za inovativní.

V našem centru jdou ale technologie nyní trochu bokem. Je nám jedno, jestli je ve třídě dotyková obrazovka, telefon nebo interaktivní tabule, soustředíme se na učitele a práci s nimi. Chceme z nich dostat to nejlepší. Ukazujeme, jak pracovat s určitými tématy, například s kritickým myšlením. Technologie pro nás nejsou cílem, ale prostředkem k nabytí kompetencí.

Vy sám jste vystudoval pedagogickou fakultu a stal se učitelem. Dnes podobný cíl nemá mnoho lidí. Co vás k tomu tehdy vedlo?

Dnes máme poměrně velký nedostatek učitelů, ale už když jsem s učením začínal, což je asi před deseti lety, učitelé chyběli, takže mě poměrně paradoxně přijali jako učitele angličtiny na obchodní akademii ještě před dokončením vysoké školy. V tu chvíli mi přišlo naprosto logické, že pokud studuji pedagogickou fakultu, budu se ohlížet po práci ve škole.

A proč jste se rozhodl školní třídu opustit?

Učil jsem čtyři roky a došlo mi, že ve školství sice pracovat chci, ale z té druhé strany, tedy ne přímo se žáky, ale spíše s učiteli. Později na to navázal i zájem o vzdělávací politiku. Za zkušenost ze školy jsem hodně rád. Prostředí školy na mě ale nepůsobilo dostatečně podnětně. Obsah hodin jsem si sice mohl tvořit podle sebe, ale k práci učitele patří mnoho dalších věcí, které už tolik svobody neumožňují.

Foto: archiv – Michal Orság

Co by podle vás pomohlo učitelům k tomu, aby školství neopouštěli?

Problémem je to, že učitelská profese je velmi osamělá. Trávíte mnoho času se žáky ve třídě, ale s kolegy se skoro vůbec nepotkáváte. A pokud ano, většinou jen na pár minut v kabinetu.

Bylo by tedy řešením, kdyby se učitelé potkávali častěji?

Částečně ano, ale na druhou stranu je nemůžeme do ničeho nutit. Některým se do toho opravdu nechce. Je to vidět například v momentě, kdy mají dva učitelé na něčem společném spolupracovat. Je mezi nimi cítit určitá rivalita, do vlastních hodin si nechtějí nikoho pouštět. Umělé nucení tedy není cesta. V naší republice není běžně zvykem, aby se kolegové z jedné, případně z okolních škol v hodinách navštěvovali a vzájemně si poskytovali zpětnou vazbu. Myslím, že je to škoda.

Kdyby ale učitelé byla dopřána chvilka klidu místo povinnosti dohlížet na děti na chodbách, určitě by to pomohlo. Nerozumím ani tomu, že jsou učitelé nuceni nosit přezůvky, aby je žáci nemohli nařknout, že nedodržují pravidla. Je to samozřejmě maličkost, ale takových je mnoho a na učitelích se to podepisuje, protože to často řeší i vedení školy. Vlastně mi ve škole chyběla důvěra a větší volnost. Jak od vedení

směrem k učitelům, tak od učitelů k žákům. Je běžné vše kontrolovat a na vše dohlížet.

Jaké řešení tedy navrhuje?

Přehlcení učitelů a ředitelů by mohlo vyřešit zavedení nových pozic na školách. Pomohl by například projektový manažer, protože školy se do projektů často zapojují. Nebo také kariérní či výchovný poradce pro žáky. To jsou pozice, které nyní zastávají učitelé. Ideální by bylo, aby se učitelé mohli soustředit hlavně na přípravu výuky. Rozumím, že lidí je málo, že chybí všude, ale na školách chybí extrémně.

Dalším problémem je, že generace učitelů se obměňují jen velmi pomalu a noví učitelé mají tendenci stále opakovat stejné vzorce, které sami zažili. O to těžší je pro ně pouštět se do něčeho inovativního. A když do školy přijde nový učitel, je velká pravděpodobnost, že systém a učitelský kolektiv ho za pár let semele a přizpůsobí se. Obecně, veřejnost a rodiče mají pocit, že to, co fungovalo dříve, musí přeci fungovat i dnes. Proč by tedy byl důvod učit například s novými technologiemi? Jednodušší je telefony ve škole zakázat.

„Ze zpráv České školní inspekce víme, že asi jen 20 % středních škol je technologicky adekvátně vybaveno.“

Jedna věc je učit práci s technologiemi dětí. Jakým způsobem ale zpřístupňujete svět technologií učitelům?

Za těch několik let jsme zjistili, že k tomu, aby fungovalo digitální vzdělávání, je potřeba dodržet tři pilíře. Primárně je k tomu potřeba vybavení školy – například tablety, telefony, obrazovky, počítače nebo cokoliv dalšího...

A jsou české školy dostatečně vybaveny?

Ne. Ze zpráv České školní inspekce víme, že asi jen 20 % středních škol splňuje minimální standardy kvality podmínek pro využívání digitálních technologií. U základních a mateřských škol je to ještě méně. Je to dost tragické číslo. Také existují školy, které technologie sice mají, ale nepracují s nimi. V tom lepším případě je učitelé alespoň vybalili z krabice.

Jaké další dva pilíře musí školy splňovat?

Po adekvátním vybavení školy je nutný také digitální obsah. Když už totiž máme technologické zařízení, je potřeba ho využívat se správným obsahem, aby se interaktivní tabule nestala jen projekční plochou pro Wikipedii. Digitální obsah je ale v Česku skoro nedostupný a neexistuje pro něj žádný centrální portál. Snahy o jeho vytvoření tu byly, ale ministerstvo školství o něj nemělo zájem.

Třetím a posledním pilířem je práce s učiteli. Nemyslím tím jednorázové školení, ale kontinuální metodickou podporu. Pozice, která by to zajišťovala, na školách opět chybí. Vzdělávat učitele sice může i někdo externí, ale je potřeba, aby se

zodpovědná osoba nacházela i na škole. Aby pomohla, když něco nefunguje nebo když učitel žádá o radu.

Jak se vyrovnat s faktem, že digitální znalosti některých žáků převyšují znalosti učitelů?

Dá se toho dobře využít, sami s tím máme zkušenosti. Na jedné škole jsme se setkali s mladou motivovanou paní učitelkou, která ale tablet držela v ruce úplně poprvé. Během roku se stávalo, že jí něco nefungovalo, tablet jí třeba nešel připojit k dotykové obrazovce. Někteří žáci ochotně vyskakovali a pomáhali jí. Ale něco takového je samozřejmě možné jen ve chvíli, kdy učitel na chvíli odloží své ego a nechá si poradit. Vztah učitele a žáka díky tomu získává zcela jinou dimenzi, stává se lidštějším.

„Když už totiž máme technologické zařízení, je potřeba ho využívat se správným obsahem, aby se interaktivní tabule nestala jen projekční tabulí pro Wikipedii.“

Na svém blogu uvádíte, že by učitelé měli jednou za čas změnit profesi a věnovat se jinému oboru, aby se alespoň na chvíli zbavili své bubliny. Něco takového může vyznít dost radikálně, obzvláště v situaci, kdy trpíme nedostatkem učitelů a snažíme se předcházet jejich předčasnému odchodu z profese...

Máme tu několik možností. První z nich je zcela změnit obor, tedy opravdu přejít do jiné profese, ale druhou možností je tzv. učitelský sabatikl, tedy půlroční volno, během kterého učitel do školy nemusí chodit a svůj čas tráví podle sebe. Během tohoto volna může sám přijít na to, jaké nové kompetence si chce osvojit, nebo se může vzdělávat v oblasti, která ho zaujme. Důležité ale je, že se oprostí od své učitelské bubliny a bude ni pohlížet z trochu jiné perspektivy. Jde mi o to, dát učitelům zažít něco jiného.

Pravděpodobně by se mnoho učitelů do zaměstnání již nevrátilo...

Máte pravdu, máme problém s nedostatkem učitelů, ale já se upřímně nebráním ani tomu, aby se profese otevřela i jiným vysokoškolákům. Je možné, že někteří učitelé odejdou do soukromé sféry, a naopak někdo jiný ze soukromé sféry přejde do škol. Umím si to představit, a dokud si to nezkusíme, tak to nikdy nezjistíme.

V lednu jste také navštívil veletrh vzdělávacích technologií v Londýně. Co vás během něj nejvíce nadchlo?

Leitmotiv celého setkání se každý rok mění. Výukové aplikace, nová digitální zařízení nebo obrazovky vídáte rok co rok, ale letos hrály významnější roli programování a robotika. Mě nejvíce nadchlo téma online bezpečnosti a fake news. Tam jsem vnímal, že se vzdalujeme od hardwaru a více se zaměřujeme na to, co technologie způsobí nebo umožní. Velkým tématem jsou například tzv. deepfake videa, tedy videa, kdy během editace použijete různá slova například známého politika a při editaci mu je vložíte do úst v jiném pořadí či kontextu. V mnoha případech opravdu není možné

rozeznat, že se nejedná o původní video. Stále častěji si tedy musíme klást otázky, zda informace, které se k nám dostávají, jsou věrohodné a jestli známe jejich zdroj.

EDUKační LABoratoř se také chystá v nejbližší době vydat novou publikaci pro učitele. Čeho se bude týkat?

Knihu překládáme z anglického originálu do češtiny a zároveň ji také českému prostředí přizpůsobujeme. Kniha propojuje výsledky akademických výzkumů s praxí. Cítíme totiž určité napětí mezi akademickým světem a světem praxe, tedy učiteli. Tyto dva světy se málokdy potkávají. Máme k dispozici mnoho výsledků výzkumů, ale už tolik nevíme, jak je aplikovat v praxi, a právě s tímto problémem by měla nová knížka pomoci. Jedná se vlastně o různé otázky učitelů, na které odpovídají lidé z odborného výzkumu.

„Na veletrhu Bett v Londýně mě nejvíce nadchlo téma online bezpečnosti a fake news.“

Pokud byste měl znovu učit, učil byste jinak? Víte o něčem, co byste na své výuce zásadně změnil?

Byl jsem typickým učitelem, který přebírá mnoho vzorců z minulosti. Ani na jedné škole jsem v podstatě neměl uvádějícího učitele, možná i proto jsem se více uchýlil k používání toho, co jsem já sám ve škole zažil. Teorii a didaktiku jsem znal jen z přednášek na vysoké škole a otravovala mě, protože mě nikdo nenaučil aplikovat ji do praxe. Mezinárodní i české výzkumy jsem ignoroval, dál se moc nerozvíjel. Technologie jsem se sice snažil používat, ale mnoho věcí jsem nedělal správně. Teď také vím, že ačkoliv jsem kladl důraz na skupinovou práci a práci ve dvojicích, až moc často jsem používal frontální výuku a příliš jsem se držel školního vzdělávacího plánu, který jsem nedokázal pojmout kreativně a držel se zaběhlých pravidel. Nyní bych si s ním takové starosti nedělal a snažil se naopak využít jeho potenciál.

Zdroj:

<https://perpetuum.cz/2019/03/ucitele-by-meli-obcas-zmenit-svou-profesi-aby-nezustavali-ve-sve-uzavrene-bubline-rika-podnikatel-michal-orsag/>